# TÉPŐZÁR

## Az ártalomcsökkentés jegyében

**ERDŐS ÁKOS**

A közhiedelemmel ellentétben a marihuána, illetve a szintetikus kannabinoidok tartós használata más pszichoaktív anyagokhoz hasonlatosan függőség kialakulásához vezethet (Szalay – Emri 2020). Ennek ellenére Magyarországon a legutolsó felmérések szerint a felnőtt lakosság 7,9%-a fogyasztott már élete során valamilyen tiltott drogot és a kutatás során vizsgált kábítószerek közül legtöbben marihuánát, vagy hasist fogyasztottak (6,1%). Hazánkban a felnőtt fogyasztók körében tehát a kannabisz-származékok minősülnek a leginkább elterjedt drogoknak (Arnold et al. 2020).

A droghasználat megjelenésére adható társadalmi válaszlépéseknek alapvetően három típusát különböztetjük meg. Az első a kínálatcsökkentés, amelynek elsődleges célja, hogy a különböző drogok minél kevésbé legyenek elérhetők a fogyasztók számára. E modell elméleti megközelítése főként abban áll, hogy a piac visszaszorításával a droghasználatban is érdemi csökkenés idézhető elő. A második válaszlehetőség a keresletcsökkentés, amely a potenciális szerhasználók számának csökkenésével (prevencióval) próbálja meg csökkenteni a fogyasztók számát, vagyis nem a kínálatra, hanem a keresletre fókuszál. A harmadik lehetséges irány az úgynevezett ártalomcsökkentés. „Az ártalomcsökkentő megközelítés azon a felismerésen alapul, hogy nem minden droghasználó esetében lehetséges a droghasználat teljes megszüntetése. Sokak mögött számtalan sikertelen leszokási kísérlet van, de még, ha a teljes absztinenciát nem tudjuk is

elérni, bizonyos eredmények elérhetők” (Demetrovics – Balázs, 2004, 138).

Az ártalomcsökkentés lényege és célja a következők szerint foglalható össze (Rácz et al. 2010):

- Az ártalomcsökkentés a morális modell egy közegészségügyi alternatívája a droghasználat és a drogfüggőség tekintetében.
- Az ártalomcsökkentés alapvetően támogatja a teljes szermentességet (absztinenciát), mint végső célt a droghasználók kezelésében, de elfogadja, hogy ez nem mindig és mindenkinél érhető el, viszont a droghasználathoz kapcsolódó ártalmakat így is csökkenteni lehet.
- Az ártalomcsökkentés alapvetően „felhasználóbarát” attitűdöt képvisel és alulról (a fogyasztótól) fölfelé (a döntéshozók irányába) indul el.
- Az ártalomcsökkentés kerüli a stigmatizációt még a fogalomhasználatban is. Így például nem „drogfogyasztásról”, hanem a „ártalmas droghasználatról” beszél, nem droghasználó betegekről vagy kliensekről, hanem a szolgáltatás „használóiról” beszél.

Az ártalomcsökkentő programok tehát nem a droghasználat támogatásáról, az illegális szerek legalizálására vonatkozó törekvésekről szólnak. Épp ellenkezőleg. Az ártalomcsökkentés célja a „nemhasználat”. Ugyanakkor számol azzal az eshetőséggel, hogy az emberek egy jelentős része a fogyasztással járó rövid és hosszú távú kockázatok ellenére alkalmanként vagy akár rendszeresen használ pszichoaktív szereket, köztük marihuánát. Az ártalomcsökkentésnek egy sajátos területét jelenthetik azok a programok, amelyek célja, hogy az aktív fogyasztóknak lehetősége legyen mintegy

önvizsgálatot tartani és ráismerni a szerhasználatuk problémás voltára.

A marihuána fogyasztással összefüggésben Magyarországon a Kék Pont Alapítvány 2018 tavasza óta szervezi a közismertebb Száraz November (amikor az emberek vállalják, hogy egy hónapig nem fogyasztanak alkoholos italt) kampány mintájára a Tépőzár elnevezésű, progresszív szemléletű öngondozó programot. A program elnevezése rendkívül szemléletesen foglalja magába annak lényegét, utalva a marihuána használat szleng elnevezésére (betépés) és annak felfüggesztésére (zárás). A Tépőzár program célcsoportját elsődlegesen azok a személyek képezik, akik napi vagy heti rendszerességű marihuánafogyasztók és szeretnék egy időre felfüggeszteni a használatot, vagy problémásnak érzik a fogyasztói magatartásukat, de eddig még nem tettek semmit annak érdekében, hogy ezt kontrollálják vagy megszüntessék (Kék Pont 2020).

A program 2022-ben március 22-től április 20-ig tart. Az egy hónapos marihuána mentesség célja az ideiglenes absztinencia mellett, hogy segítsen rámutatni a rekreációs használat és a problémás fogyasztói magatartás közötti különbséget. Hiszen a szerhasználati zavarban szenvedők nagyon gyakran meg vannak győződve arról, hogyha akarják bármikor abba tudják hagyni a szerhasználatot. Legtöbbször azonban bebizonyosodik, hogy ez nem ennyire egyszerű, és akinél a szerhasználat elhagyása pszichés vagy fizikális problémákat idéz elő, azoknál felmerülhet a szerhasználati zavar (hétköznapian: függőség) lehetősége.
A Tépőzár program nagyon fontos eleme továbbá, hogy annak ideje alatt képzett szakemberek segítik a szermentes állapot megtartását, illetve lehetőséget adnak arra, hogy a fogyasztók segítséget kérjenek (https://kekpont.hu/online-tanacsadas/), ha úgy érzik problémát jelent a marihuána lerakása. Ezen kívül a résztvevők egymással is megoszthatják tapasztalataikat egy anonim online fórumon keresztül, amelyet a Kék Pont alapítvány honlapján (https://kekpont.hu/wp-login.php) érnek el.

Az ártalomcsökkentő programok kapcsán említettekhez hasonlóan a Tépőzár programnak sem célja vagy témája a marihuána legalizációja. A kampány a szerhasználati zavar elkerülésére és a problémás használat megszüntetésére fókuszál, elfogadva azt, hogy a társadalomban vannak olyan emberek, akik marihuánát fogyasztanak és ennek letétele akár problémát is jelenthet számukra. A program másik fontos küldetése, hogy felhívja a figyelmet a problémás fogyasztást megszüntető segítői lehetőségekre, az öngondozásban rejlő önerőre és a józanság megtartását támogató programokra (Kék Pont 2020).

## Felhasznált irodalom


Arnold P., Bálint R., Bánfai E., Csesztregi T., Gasteiger N., Horváth G. Cs., Paksi B., Péterfi A., Port Á., Tarján A. (2020) 2020-as éves jelentés (2019-es adatok) az EMCDDA számára. Nemzeti Drog Fókuszpont, Budapest

Demetrovics Zs., Balázs H. (2004) Drogosok. In. Gelsei G. – Gergely V. – Horváth V. – Rácz M. (szerk.) A láthatatlanság vége – társadalomismereti olvasókönyv, (pp. 121-141) Társadalomelméleti Kollégiumért, Budapest

Kék Pont (2020) A Kék Pont Alapítvány összefoglalója a budapesti kábítószerügyi helyzetről, illetve a Kék Pont által 2020-ban végzett tevékenységek összefoglalása önkormányzati és szakmai partnereinek. Kék Pont Alapítvány, Budapest forrás: https://kekpont.hu/media/beszmol-2020-partnerek-1.pdf

Rácz J., Márványkövi F., Melles K., Vadász V. (2010) Út a túléléshez - Nyílt színi droghasználat és „belövőszobák” Budapesten - Az ártalomcsökkentéssel kapcsolatos megfontolások. L’Harmattan, Budapest

Szalay K., Emri Zs. (2020) A kannabinoidok hatásai és használatuk veszélyei. ACTA Universitatis Sectio Biologiae, 45, 23-41. doi: 10.33041/ActaUnivEszterhazyBiol.2020.45.23